06

REKONSTRUKCIJA GLASAČKOG LISTIĆA

Referendum o nezavisnosti

29. februar – 1. mart 1992.

Dva dana u kojima su građani Bosne i Hercegovine izabrali suverenu i nezavisnu državu.

ODLUKA GRAĐANA

Krajem 1991. Jugoslavija se raspadala. Slovenija i Hrvatska proglasile su nezavisnost, a u Hrvatskoj se vodio rat. Bosna i Hercegovina morala je izabrati: ostati u krnjoj Jugoslaviji pod dominacijom Srbije ili postati samostalna država.

Evropska zajednica tražila je da o tome odluče sami građani. Odgovor je dat na referendumu 29. februara i 1. marta 1992. Od tog dana 1. mart se obilježava kao Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine.

SKRAĆENICE U OVOJ SVESCI

SDA	Stranka demokratske akcije
SDS	Srpska demokratska stranka
HDZ BiH	Hrvatska demokratska zajednica BiH
JNA	Jugoslovenska narodna armija
EZ	Evropska zajednica, danas Evropska unija

PITANJE NA GLASAČKOM LISTIĆU

> Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive?

ZA PROTIV

29. 2. i 1. 3. 1992.
subota i nedjelja

3,25 miliona
upisanih birača

1 pitanje
isto za sve birače

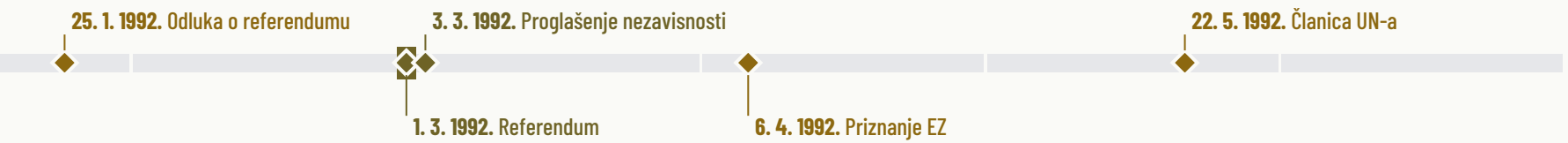

REZULTATI

64,31%

UPISANIH BIRAČA IZAŠLO JE NA REFERENDUM

99,44%

ONIH KOJI SU GLASALI ZAOKRUŽILO JE „ZA“

63,9%

SVIH UPISANIH BIRAČA GLASALO JE ZA NEZAVISNOST, APSOLUTNA VEĆINA

Prema rezultatima Republičke izborne komisije. Izlaznost je računata od ukupnog broja upisanih birača.

SADRŽAJ

1 Prvi višestranački izbori 4
2 Memorandum o suverenosti 4
3 Paralelne institucije 4
4 Badinterova komisija 5
5 Odluka o raspisivanju referenduma 5
6 Pitanje na listiću 5
7 Dva dana glasanja 6
8 Rezultati 6
9 Barikade u Sarajevu 6
10 Međunarodno priznanje 7
11 Dan nezavisnosti 7

1 PRVI VIŠESTRANAČKI IZBORI

18. novembar 1990.

Bili su to prvi slobodni izbori u Bosni i Hercegovini nakon 1945. Najviše glasova osvojile su tri nacionalne stranke: SDA, SDS i HDZ BiH. Alija Izetbegović postao je predsjednik Predsjedništva, Jure Pelivan predsjednik Vlade, a Momčilo Krajišnik predsjednik Skupštine. Već naredne godine Jugoslavija se počela raspadati. Slovenija i Hrvatska proglasile su nezavisnost 25. juna 1991., a Jugoslovenska narodna armija vodila je rat u Hrvatskoj, dijelom i s teritorije Bosne i Hercegovine.

2 MEMORANDUM O SUVERENOSTI

14. – 15. oktobar 1991. · Skupština SRBiH

U jesen 1991. rat u Hrvatskoj bio je na vrhuncu: Dubrovnik je bio pod opsadom od oktobra, a Vukovar je pao 18. novembra. U Bosni i Hercegovini mobilisani su rezervisti, a Izetbegović je poručio da „ovo nije naš rat". Na prijedlog poslanika SDA i HDZ-a Skupština je u noći s 14. na 15. oktobar 1991. usvojila Memorandum o suverenosti Bosne i Hercegovine. Poslanici SDS-a napustili su salu prije glasanja. U raspravi je Radovan Karadžić upozorio da bi takav put mogao odvesti Bosnu i Hercegovinu „u pakao", a muslimanski narod u nestanak. Izetbegović je odgovorio da upravo takve prijetnje pokazuju zašto Bosna i Hercegovina ne može ostati u Jugoslaviji kakvu nudi Beograd.

3 PARALELNE INSTITUCIJE

24. oktobar 1991. – 9. januar 1992.

SDS je 24. oktobra 1991. osnovao zasebnu Skupštinu srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. Ona je 9. i 10. novembra održala plebiscit o ostanku u Jugoslaviji, u kojem su glasali samo Srbi. Već ranije proglašene su srpske autonomne oblasti u Bosanskoj krajini, na Romaniji, u istočnoj Hercegovini i Semberiji. Skupština srpskog naroda proglasila je 9. januara 1992. „Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine", koja je u augustu 1992. preimenovana u Republiku Srpsku. HDZ je 18. novembra 1991. proglasio Hrvatsku zajednicu Herceg-Bosnu.

STANOVNIŠTVO PREMA POPISU 1991.

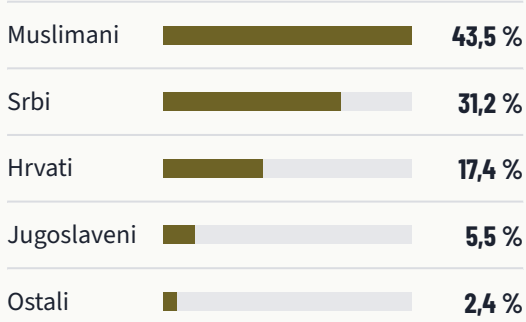

Ukupno 4.377.033 stanovnika

3

nacionalne stranke formirale su vlast nakon izbora 1990. (SDA, SDS i HDZ BiH)

> „Ovo nije naš rat.
>
> **Alija Izetbegović, jesen 1991., o ratu u Hrvatskoj**

> Referendum svih građana, bez razlike, pod međunarodnim nadzorom.

Badinterova komisija, Mišljenje br. 4, 11. januar 1992. (sažetak)

RASPAD JUGOSLAVIJE

25. 6. 1991.
Slovenija i Hrvatska proglašavaju nezavisnost

8. 9. 1991.
Referendum o nezavisnosti Makedonije

15. 1. 1992.
EZ priznaje Sloveniju i Hrvatsku

1. 3. 1992.
Referendum u Bosni i Hercegovini

27. 4. 1992.
Srbija i Crna Gora proglašavaju SR Jugoslaviju

4 MIŠLJENJE ARBITRAŽNE KOMISIJE

4 BADINTEROVA KOMISIJA

Mišljenje br. 4 · 11. januar 1992.

Evropska zajednica je u decembru 1991. pozvala jugoslovenske republike da do 23. decembra zatraže priznanje. Bosna i Hercegovina podnijela je zahtjev 20. decembra. Zahtjeve je ocjenjivala Arbitražna komisija od pet predsjednika ustavnih sudova evropskih zemalja, koju je vodio francuski pravnik Robert Badinter. Sloveniju i Hrvatsku Evropska zajednica priznala je 15. januara 1992. Za Bosnu i Hercegovinu odgovor je bio drugačiji. U Mišljenju br. 4 od 11. januara 1992. stoji da volja naroda Bosne i Hercegovine još nije jasno utvrđena, a da bi jedan od načina da se utvrdi bio referendum svih građana, bez razlike, pod međunarodnim nadzorom.

5 ODLUKA O RASPISIVANJU REFERENDUMA

25. januar 1992. · Skupština SRBiH

Skupština je odluku o raspisivanju referenduma donijela 25. januara 1992., nakon što su poslanici SDS-a napustili sjednicu. Referendum je zakazan za subotu i nedjelju, 29. februar i 1. mart. Pravo glasa imali su svi punoljetni građani, bez obzira na nacionalnu pripadnost, a u birački spisak upisano je oko 3,25 miliona birača. HDZ BiH je tražio drugačije pitanje, s naglaskom na nacionalne zajednice, ali je na kraju pozvao Hrvate da glasaju „za“. SDS je pozvao Srbe na bojkot i najavio da rezultat neće priznati.

6 PITANJE NA LISTIĆU

Jedno pitanje · dva odgovora: „za“ ili „protiv“

Pitanje je navedeno u cijelosti na strani 2. U njemu su poimenično navedeni Muslimani, Srbi, Hrvati i pripadnici drugih naroda, a država je određena kao država ravnopravnih građana i naroda. Pitanje je tako spojilo dva načela: građansko, po kojem je svaki birač jednak, i nacionalno, po kojem su jednaki narodi koji u zemlji žive. Odgovor se zaokruživao: „za“ ili „protiv“.

7 DVA DANA GLASANJA

29. februar – 1. mart 1992.

Glasalo se u školama i mjesnim zajednicama, uz prisustvo međunarodnih posmatrača. Na područjima pod kontrolom SDS-a glasanje je onemogućavano: naoružane grupe sprečavale su dopremanje glasačkih kutija, a dijeljeni su letci s pozivom na bojkot. Tokom ta dva dana na više mjesta zabilježeni su pucnji i eksplozije. Ipak, hiljade Srba u Sarajevu, Tuzli, Zenici i drugim gradovima izašlo je i glasalo za nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, zajedno sa susjedima Bošnjacima, Hrvatima i pripadnicima drugih naroda.

99,44% GLASALO JE ZA

8 REZULTATI

Republička izborna komisija

Na referendum je izašlo 64,31 % upisanih birača, a od njih je 99,44 % glasalo za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu. Za nezavisnost je glasalo više od dva miliona građana, a protiv je bilo manje od jedan posto. Za nezavisnost je, dakle, glasala apsolutna većina svih upisanih birača, a ne samo onih koji su izašli. Evropska zajednica prihvatila je rezultat kao jasno izraženu volju građana i pokrenula postupak priznanja.

9 BARIKADE U SARAJEVU

1. – 3. mart 1992.

Posljednjeg dana referenduma, 1. marta, na Baščaršiji je ubijen Nikola Gardović, svat u svadbenoj povorci ispred Stare pravoslavne crkve. Osumnjičeni za ubistvo ubijen je 2007., prije nego što je suđenje okončano. SDS je ubistvo iskoristio kao dokaz da Srbi u nezavisnoj državi neće biti sigurni. Iste noći naoružani pripadnici SDS-a podigli su barikade na ključnim raskrsnicama Sarajeva, mnogi s fantomkama na licu, i zatražili da se zaustavi međunarodno priznanje. Građani su izašli na ulice protiv barikada. Nakon pregovora barikade su uklonjene, a 3. marta proglašena je nezavisnost Republike Bosne i Hercegovine.

SARAJEVO, MART 1992.

29. februar
Prvi dan referenduma, subota.

1. mart
Drugi dan referenduma. Ubistvo na Baščaršiji.

1./2. mart
SDS podiže barikade po gradu.

2. mart
Građani izlaze na ulice protiv barikada.

3. mart
Proglašena nezavisnost Republike Bosne i Hercegovine.

5. april
Mirovni protesti. Ubijene Suada Dilberović i Olga Sučić.

6. april
Priznanje Evropske zajednice. Počinje opsada Sarajeva.

7. april
Priznanje Sjedinjenih Američkih Država.

1. mart

DAN NEZAVISNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

Grb Republike Bosne i Hercegovine, 1992.–1998.

> Republika Bosna i Hercegovina, čiji je zvanični naziv od sada Bosna i Hercegovina, nastavlja svoje pravno postojanje.
>
> **Ustav Bosne i Hercegovine, član I.1 (skraćeno)**

22. 5. ČLANICA UJEDINJENIH NACIJA

10 MEĐUNARODNO PRIZNANJE

6. april – 22. maj 1992.

Dan prije priznanja, 5. aprila, desetine hiljada ljudi okupile su se u Sarajevu na mirovnim protestima. Na mostu Vrbanja ubijene su Suada Dilberović i Olga Sučić. Most danas nosi njihova imena. Evropska zajednica priznala je Bosnu i Hercegovinu 6. aprila 1992., Sjedinjene Američke Države 7. aprila, a 22. maja 1992. Republika Bosna i Hercegovina primljena je u Ujedinjene nacije, zajedno sa Slovenijom i Hrvatskom. Istog 6. aprila počela je opsada Sarajeva, o kojoj govori Sveska 08.

11 DAN NEZAVISNOSTI

1. mart

Parlament Federacije Bosne i Hercegovine proglasio je 1. mart praznikom 28. februara 1995., usred rata, a prvi put je obilježen sutradan. Na nivou države zakon o praznicima do danas nije usvojen, pa se Dan nezavisnosti obilježava u Federaciji Bosne i Hercegovine, dok se u Republici Srpskoj ne obilježava. Ipak, referendum je ostao pravni temelj države. Na osnovu njega Bosna i Hercegovina je priznata i primljena u Ujedinjene nacije u svojim historijskim granicama. Dejtonski ustav iz 1995. potvrdio je da Republika Bosna i Hercegovina nastavlja postojati pod imenom Bosna i Hercegovina, kao ista država.

OD REFERENDUMA DO UJEDINJENIH NACIJA

1. 3. 1992.	3. 3. 1992.	6. 4. 1992.	7. 4. 1992.	22. 5. 1992.
Referendum završen	Proglašena nezavisnost	Priznanje Evropske zajednice	Priznanje SAD-a	Članica Ujedinjenih nacija

Dokumenti o Bosni

ZBIRKA O HISTORIJI BOSNE I HERCEGOVINE

01 Važniji datumi i događaji

02 Grbovi i zastave Bosne i Hercegovine

03 O bosanskom jeziku

04 Bosansko kraljevstvo

05 ZAVNOBiH i 25. novembar 1943.

06 **Referendum o nezavisnosti** · OVA SVESKA

07 Značajne bitke Armije Republike Bosne i Hercegovine

08 Opsada Sarajeva

09 Genocid u Srebrenici

Izvori i dodatni materijali za ovu svesku

Primjerak br. _____ **od 100**

ABDULAH DAUL

Dokumenti o Bosni · Sveska 06
Referendum o nezavisnosti
Priredio Abdulah Daul · Sarajevo, 2027.
Prvo izdanje, 100 numerisanih primjeraka
Pismo: Raleway, Source Sans 3, Barlow Condensed · Papir: 170 g mat
Glasački listić na naslovnoj strani je rekonstrukcija.